

KOSMICKÉ ROZHLEDY

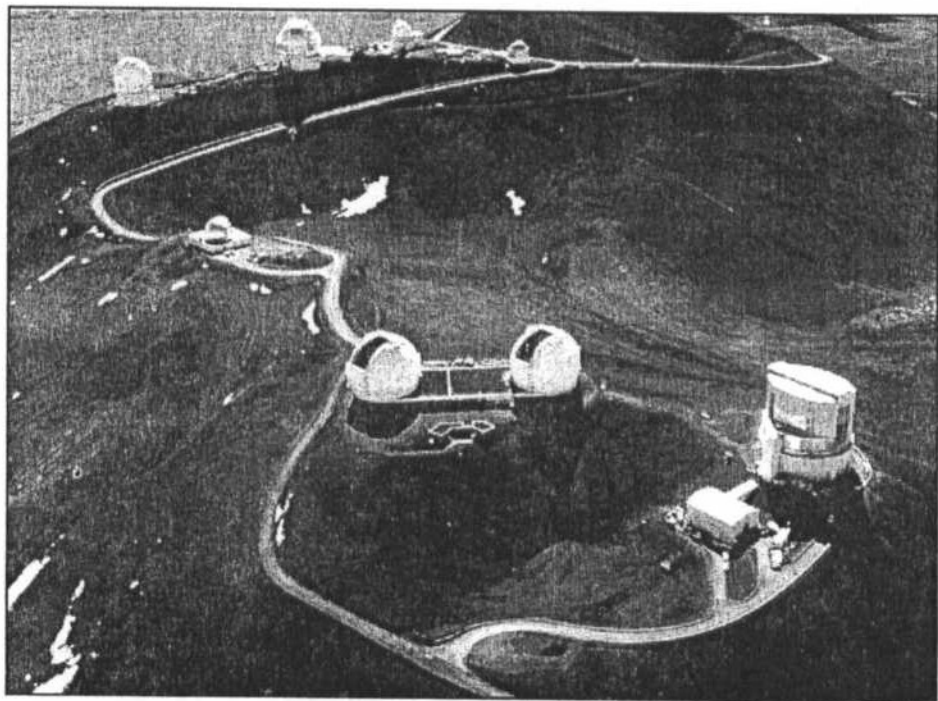
Ročník 38

3/2000

Věž Klementina
Foto Štěpán Ivan Kovář

NEPERIODICKÝ VĚSTNÍK ČESKÉ ASTRONOMICKÉ SPOLEČNOSTI

Dvojice dalekohledů Keck I a Keck II na vrcholu Mauna Kea.
Obrázek ke článku Keckova observatoř na straně 3.

KOSMICKÉ
ROZHLEDY

Ročník 38
Číslo 3/2000

Vydává
Česká astronomická
společnost

Redakční kruh
Jiří Borovička
Petr Hájek
Karel Halíř
Lenka Soumarová
Pavel Suchan
Jan Šafář
Miloslav Zejda

Adresa redakce
RNDr. Petr Hájek
Ing. Jan Šafář
Hvězdárna a planetárium
Mikuláše Koperníka
v Brně,
Kráví hora 2
616 00, Brno.

e-mail: phajek@sci.muni.cz
safar@hvezdarna.cz

Tisk
MKS Vyškov

© Česká astronomická
společnost, 2000

Obsah

Konečná pro kosmologii?	2
<i>Michael Prouza</i>	
Keckova observatoř	3
<i>Článek převzatý z věstníku Čočka</i>	
Hvězdný konec října	5
<i>Josef Jíra</i>	
Nová česká kometa objevena na Kleti	8
<i>Tiskové prohlášení ČAS č. 19, Jana Tichá</i>	
Místa astronomické vzdělanosti 1918 - 1945	9
<i>Petr Chlumský</i>	
Ing. Václav Hübner	10
<i>Miloš Hübner, Vladimír Kocour</i>	
Počet odborných sekcí ČAS roste	11
<i>Karel Halíř</i>	
Zápis ze 14. zasedání VV ČAS	14
<i>Lenka Soumarová</i>	
Dárci	14
Zápis z 15. zasedání VV ČAS	15
<i>Lenka Soumarová</i>	
Zápis z 16. zasedání VV ČAS	19
<i>Lenka Soumarová</i>	

Konečná pro kosmologii?

Reakce na článek Josefa Šuráně v minulém čísle KR

Michael Prouza

Když jsem otevřel číslo 2/2000 Kosmických rozhledů, byl jsem poněkud zmaten a mám zato, že jsem patrně nebyl sám. Hned v úvodu - bez jakéhokoli komentáře, bez jakéhokoli označení rubriky, byl otištěn článek Josefa Šuráně "Konečná kosmologie".

Po přečtení několika prvních odstavců jsem nabyl dojmu, že pan Šurán si poradil s problémem, nad nímž si dlouhá řada fyziků a kosmologů láme hlavu již několik desetiletí. Šmahem sjednotil gravitaci s ostatními interakcemi, hbitě si poradil s problémem temné hmoty, zúčtoval i s otázkou geometrie a budoucnosti celého vesmíru.

Již jsem chtěl zajásat, ale vzápětí jsem se zarazil. Jsou věci skutečně tak jednoduché? Jsou Šuránovy vývody správné? Prohlédněme si proto článek detailněji a zaměříme se zde, pro ilustraci, jen na několik výraznějších tvrzení, které snad spolu se mnou shledáte jako ne zcela jasná, ba spíše jako tvrzení bez smysuplného obsahu, či přímo tvrzení nesprávná:

Tedy, proč je autorem použitý prostor nazýván dvojrozměrným komplexním Riemannovským prostorem, když pak popisuje světobod zcela klasicky třemi prostorovými a jednou časovou souřadnicí? Kam se ztratily ony autorem revolučně uvedené dva rozměry?

Dále - Einsteinův tenzor není totožný s dvakrát zúženým Riemannovým tenzorem, jak tvrdí Šurán. Dvakrát zúžený Riemannův tenzor je totiž skalární křivost. Oproti tomu Einsteinův tenzor je rozdílem Ricciho tenzoru (to jest jednou zúženého Riemannova tenzoru) a součinu skalární křivosti a metrického tenzoru - jedná se o

zásadně jiný objekt.

Dvě další tvrzení, se kterými nelze souhlasit a je třeba je označit za nepravdivá, nalézáme v druhé polovině článku:

První se týká kosmologické konstanty a prostého faktu, že ne každé malé číslo se dá zanedbat a že ne vždy mohou srovnávat to, co má podobné jednotky. Ano, je pravda, že velikost kosmologické konstanty mohou na základě shody newtonovského popisu pohybu skupin galaxií s pozorováním shora omezit zhruba na 10^{-54} m^2 , ale proto ji rozhodně nemůžu zanedbat. Kosmologická konstanta je totiž úměrná vnitřní energii vakua, konkrétně pro $\lambda=10^{-54} \text{ m}^2$ jednoduchým výpočtem získáme hustotu vakuové hmotnosti - energie 10^{-26} kg/m^3 , tedy hustotu, která je stejného řádu jako kritická hustota vesmíru, a proto v každém případě naprosto nezanedbatelná!

V dalším odstavci týkajícím se družice COBE je pak třeba uvést na pravou míru, že družice nedetekovala dva druhy mikrovlnného záření (pro černé těleso s teplotou 3.10^{-6} K by se navíc dle Wienova zákona posunu už nejednalo o záření mikrovlnné), ale jen jediný druh kosmického pozadového záření, odpovídající záření černého tělesa s teplotou přibližně 3 K , který měl v řádu 10^{-5} K fluktuace okolo této teploty při pozorování v různých směrech.

A takto bychom mohli pokračovat dále. V případě, že se nejedná o omyly, popřípadě nesmysly, autor ve svém článku, alespoň podle mého názoru, zhrsta jen bezobsažně šermuje odbornými termíny, a to bohužel bez jakékoliv logické vazby mezi nimi. Jednou větou bez jakékoliv

vysvětlení zakáže existovat temné hmotě, vzápětí odmítne bez zdůvodnění gravitony.

Je sice pravda, že autor nemohl jít v časopise typu Kosmických rozhledů do detailů a svojí teorii více a formálněji přiblížit, musel se omezit jen na krátké informativní sdělení, ale já mám spíše za to, že taková teorie do oficiálního Věstníku České astronomické společnosti vůbec nepatří. Jeví se mi totiž jako z velké části bez logického fyzikálního obsahu, vhodná spíše k diskusím na půdě kosmologické sekce, v žádném případě však k nekomentovanému publikování v Kosmických rozhledech.

V případě, že redakce hodlá s uveřejňováním podobných teoretických článků

pokračovat, doporučoval bych pro ně alespoň zavést zvláštní rubriku, která by byla zřetelně označena, v lepším případě pak obdobné objevné články publikovat spolu s posudkem od oponenta - odborníka. Domnívám se totiž, že budou-li další články tohoto ražení prezentovány podobným stylem, může je část členů ČAS zaměnit s všeobecně uznávanými poznatky v dané oblasti, přijmout je za své a dále tak uvádět v omyl nejen sebe, ale třeba i širší veřejnost. A to by bylo jistě v rozporu s cíli ČAS, to by bylo jistě něco, co by si nikdo z nás nepřál.

Keckova Observatoř

Příspěvek převzatý z věstníku ČOČKA vznikající přístrojové sekce

V rajském prostředí Hawajských ostrovů stojí observatoř sponzorovaná nadací W. M. Kecka, která spadá pod California Association for Research in Astronomy (CARA), California Institute of Technology, University of California a NASA. Na ostrově Mauna Kea se tak nacházejí dvě největší zrcadla světa desetimetrová dvojčata Keck I a Keck II.

Z vrcholu sopky na ostrově Mauna Kea zkoumají astronomové Keckovy observatoře ta nejzdařenější zákoutí vesmíru s obrovskou přesností a s výsledky, které jim může většina ostatních jen závidět. K dispozici mají největší dalekohledy na světě - Keckova dvojčata (každý váží asi tři sta tun), které jsou velmi výkonnými optickými detektory. Na Mauna Kea probíhají kromě optických i infračervená pozorování. Primární zrcadla mají průměr deset metrů a jsou vytvořena unikátní technologií - skládají se z třiceti šesti hexagonálních segmentů, které pracují jako jeden optický celek. První z těchto dvou velkých dalekohledů byl uveden do provozu v květnu roku 1993, druhý pracuje od října roku 1996.

Pokud jde o počasí, je hvězdárna umístěna na velmi dobrém místě. Ostrovy jsou obklopeny oceánem, proto jsou teplotní podmínky vcelku stabilní, ve výhledu "vadí" pouze několik měst u obzoru, která osvětlují oblohu. Po většinu roku je počasí nad Mauna Kea stabilní, suché a obloha jasná. Do konce tisíciletí má z těchto důvodů na Hawajských ostrovech přibýt ještě několik dalších větších dalekohledů.

Přístroje

Při stavbě dalekohledů se myslelo téměř na všechno. Přístroje jsou usazeny tak, aby optika i technika při pohybu v gravitačním poli Země trpěla co možná nejméně. Kopule se během dne klimatizují, a tak po začátku pozorování nedochází ke změnám kvality optické plochy vlivem teplotní roztažnosti materiálu. Každý ze segmentů, jež tvoří desetimetrové primární zrcadlo, má v průměru téměř dva metry, hyperbolický povrch a jeho pohyb je kontrolován počítačem. Vzhledem k pohybu dalekohledu za hvězdami dochází v gravitačním poli Země ke změnám konfigurace zrcadla, a

tak by nebylo možné provádět cenná vědecká pozorování bez velmi přesných korekcí. Ty se provádí tak, že počítač nastaví polohu každého segmentu dvakrát za sekundu vůči sousedním segmentům s přesností řádově nanometrů (cca 4 nm). Při výrobě optiky bylo použito několik nových technologií leštění, které dávají takovou přesnost povrchu segmentů, že kdyby se 1,8metrový optický člen zvětšil jako celá Země, hrbolky, jež jsou dány nepřesností výroby, by byly pouze devadesát centimetrů vysoké.

Pozorovací program

Výhodou velkých zrcadel je schopnost shromáždit velké množství světla a detekovat i velmi slabé objekty. Dosah "Kecků" je dokonce větší než u Hubbleova kosmického dalekohledu. Tím je také určen hlavní pozorovací program gigantů.

Sledování těch nejvzdálenějších objektů slouží ke studiu vesmíru jako celku - dalekohledy mají odpovědět na základní kosmologické otázky, které trápí lidstvo už celá staletí. Astronomové pozorují skupiny galaxií, gravitační čočky, jež fungují jako průzory do vzdálených míst vesmíru, a v neposlední řadě i srdce našeho domova - Galaxie. Hledají nové planetární systémy, pomáhají zkoumat tajemné záblesky gama

záření a poňují spektra slabých objektů, dokonce i exotických hnědých trpaslíků. Nemalé množství vědeckých týmů užívá Keckova dvojčata k detailnímu výzkumu objevů, které přináší HST. Kombinace obou nástrojů tak dává silný prostředek moderní astronomii - stejně jako samotná týmová práce lidí. Například podrobný pozemský výzkum známého "Hubbleova hlubokého pole" (Hubble Deep Field) ukazuje, že galaxie, které přístroje zachytily, se dělí na šest skupin v závislosti na jejich rudém posuvu. To může znamenat, že se i ve velmi vzdáleném (a tedy raném) vesmíru galaxie shlukovaly do velkých skupin výrazněji, než je tomu u struktur mladších. Pro svá pozorování mohou vědci použít hned několik přístrojů. Mezi ně patří například Echellův spektrometr s vysokou disperzí (HIRES), kamera pro snímání v blízkém infračerveném oboru (NIRC) a spektrometr na dlouhé vlny (LWS). Data jsou ukládána do počítače a následně zpracována. Zajímavým vybavením je i zařízení zvané adaptivní optika, které slouží k opravě obrazu o chvění atmosféry.

Na Hawajských ostrovech je zaměstnáno asi osmdesát lidí, kteří se o Keckovu observatoř starají. K dispozici mají ročně asi deset milionů dolarů na provoz instituce a platy.

Hvězdný konec října

James LOVELL a Vladimír REMEK v pražském planetáriu

Josef Jíra

Na pozvání náčelníka Generálního štábu AČR generálporučíka J. Šedivého ve dnech 27. až 30. října 2000 navštívil naši republiku americký kosmonaut James Lovell a první československý kosmonaut Vladimír Remek. Dalším pozvaným kosmonautem byl Eugene Cernan, který se ze zdravotních důvodů nemohl této návštěvě zúčastnit.

Při příležitosti tak vzácného setkání uspořádala 28. října 2000 Hvězdárna a planetárium hl. m. Prahy společně s Astronomickým ústavem AV ČR a Českou astronomickou společností mimořádnou besedu v prostorách budovy pražského planetária.

Program začal úderem deváté hodiny, kdy zcela zaplněný sál planetária přivítal oba aktéry besedy bouřlivým potleskem. Nestává se každým dnem, aby člověk mohl spatřit na vlastní oči tak významné osobnosti světové i naší kosmonautiky. Úvodního slova se ujal ředitel Hvězdárny a planetária hl. m. Prahy Ing. Marcel Grün, který přivítal jménem svým, ale i jménem Hvězdárny a planetária oba kosmonauty a posluchače v sálu. Jako oficiální hosté byli dále přivítáni zástupci armády ČR, Akademie věd ČR a České astronomické společnosti. Každý z oficiálních hostů přednesl krátký příspěvek. Po těchto několika vřelých vystoupeních se opět ujal slova Ing. Marcel Grün, který při promítání filmu zachycujícím okamžiky vesmírných letů jen lehce charakterizoval hlavní body, které vedly k dosažení vytyčeného cíle, to jest "Měsíce", a staly se pravděpodobně největším úspěchem kosmonautiky 20. století. Nechyběly ani záběry z mise Vladimíra Remka na sovětské lodi Sojuz 28 a připomínka dalšího astronauta s českými předky Eugena Cernana, který se nemohl ze zdravotních důvodů pražského setkání

zúčastnit. Proto byl zařazen projev z jeho návštěvy v České republice v roce 1993 (on sám přislíbil účast na jaře příštího roku).

Pak nastal tak toužebně očekávaný okamžik pravdy, kdy se oba kosmonauti dostavili na pódium, stručně pohovořili o svých úspěších v roli kosmonauta a odpověděli na několik otázek z řad posluchačů. Bohužel na tento bod setkání s kosmonauty podle mého názoru zbylo příliš málo času. Avšak není se čemu divit, protože denní program obou aktérů byl velmi nabitý a s vojenskou přesností dodržovaný.

Nemělo by cenu vypisovat všechny otázky, na které kosmonauti odpovídali, ale pokusím se alespoň některé, z mého pohledu nejzajímavější, volně reprodukovat.

- Změnil vás nějakým způsobem váš let ve vesmíru?

Na tuto otázku odpověděli oba kosmonauti prakticky stejně, shodli se na tom, že vesmír je svět bez hranic, kde neexistují žádné národnostní, ani jiné hranice a jak jsou některé problémy lidstva malicherné ve srovnání s jeho velikostí. Oba přiznali, že je pobyt ve vesmíru opravdu změnil a jak začali přemýšlet nad některými věcmi naprosto novým pohledem. "Lidstvo si musí uvědomit, že jsme všichni astronauti na svém kosmickém korábu, který jsme si nazvali Země" (Vladimír Remek). Země je nám dána a musíme se naučit na ní žít a zachovat ji dalším generacím, které přijdou po nás.

- Kdy jste se nejvíce báli?

Lovell - bylo to při vesmírné misi Apollo 13, při které nás provázela celá řada problémů. Ale kdy jsem se opravdu nejvíce bál bylo při explozi nádrže se stlačeným kyslíkem, kte-

rou vyvolal zkrat v elektrických ohřivačích (součástka za 65 USD). Po výbuchu se kolem lodi rozptýlilo tisíce částeček. Tím se navigace lodi značně ztížila, zvyšovala se i koncentrace oxidu uhličitého. Další problém, který nám ztěžoval návrat domů bylo manévrování s lunárním modulem na který byla připojena servisní část. "Ale jak jste viděli ve filmu, vrátili jsme se v pořádku. Byl to však můj poslední let. Chtěl jsem letět ještě jednou, ale manželka mne nepustila." Dodal Lovell.

Remek - u mne to nebylo asi tak dramatické jako u kolegy J. Lowella, protože moje příhoda má souvislost s létáním. Při jednom cvičném letu s instruktorem jsem si dovolil udělat jednu leteckou figuru na kterou jsem ještě v té době neměl. A stroj se stal nepříliš ovladatelný. Zem se začala velice rychle přibližovat, ale vše dobře dopadlo. A od té doby více přemýšlím nad tím co udělám v následujících okamžicích.

- *Jak se vám líbil film, který byl natáčen podle vaší knihy a do jaké míry odpovídá realitě ?*

Ke zfilmování došlo podle mé knihy, se kterou mi pomáhal novinář Jeffrey Kluger. Obvykle filmy tohoto druhu nebývají příliš věrné. Apollo 13 je zcela opačný případ - až na některé scény, kde se objevuje trochu nadsázky je film velmi autentický. Například ve scéně, kdy stoupá koncentrace oxidu uhličitého, se moji dva kolegové (Swigert J. L., Haise F. W.) ostře pohádají. K tomu ale nikdy nedošlo. Další takový nedostatek souvisí s nepřipraveností Jacka Swigerta na naši misi, který byl vyměněn za Kena Mettinglyho (přišel do styku se spalničkami a poté letěl v Apollu 16).

- *Kdy se opět vrátí člověk na Měsíc a kdy přistane první posádka na Marsu?*

Lovell - Je samozřejmé, že se tam vrátíme, ale je bláhové se domnívat, že to bude v

následujících letech. Tyto projekty jsou velmi finančně náročné a určitě se na nich nebude moci podílet jen jeden stát jak tomu bylo v minulosti. Záleží, kdy se k takové spolupráci lidstvo odhodlá. Technicky bychom na to měli už dnes. Jsem si jistý, že vy určitě uvidíte letět lidskou posádku na Mars. Ale já se toho už nejspíše nedožiji.

Závěrečná otázka pro oba účastníky tohoto setkání byla vyřčena z úst ředitele Hvězdárny a planetária hl. m. Prahy Ing. Marcel Grúna: Co byste popřáli naší mládeži a všem ostatním posluchačům? Podle mého názoru tuto otázku nejlépe vystihl V. Remek: "Letu zdar".

Po této velice zajímavé diskuzi, která měla trvání necelé jedné hodiny přišlo ukončení setkání s kosmonauty v sále planetária. Následovala autogramiáda, která probíhala zhruba do 12 hodiny ve vestibulu budovy. Po ní celá akce skončila.

Co napsat závěrem? Setkání i když nemělo příliš dlouhého trvání ve mne zanechalo pocity, na které budu rád vzpomínat do konce života. Nestává se často, aby se člověk mohl setkat s lidmi jako je J. Lovell a V. Remek. Domnívám se, že každý v sále pražského planetária naslouchal velmi bedlivě slovům J. Lovella, který působil dojmem velmi sympatického a vitálního muže, jenž rozhodně nepůsobil staře, když hovořil o pohledu na odvrácenou stranu Měsíce s přirovnáním jako když školák kouká do výkladní skříně cukrárny.

Proto vám doporučuji přistě na podobnou akci zajít, opravdu to stojí za to.

Rád bych poděkoval všem, kteří umožnili zorganizovat toto zajímavé setkání. Dík patří především armádě ČR, která pozvala oba kosmonauty do naší vlasti. Pracovníky planetária je třeba pochválit za dokonale zvládnutou organizaci a speciálně bych jim poděkoval za informační materiály a fotografie kosmonautů, které dostal každý

přičozí. Mé vřelé díky patří ředitel Hvězdárny a planetárium hl. m. Prahy Ing. Marcelu Grünovi, který celé setkání velmi dobře provázel doprovodným slovem.

Následující údaje o kosmonautech jsou přepisem z poskytnutých materiálů planetária a připravil je Ing. Marcel Grün.

James Arthur Lovell

Narozen 25. 3. 1928 v Clevelandu, ve státu Ohio po matce českého původu (Blanka Mašková, pochází z Dolní Lukavice u Plzně). S manželkou Marilyn má 4 děti.

Protože v mládí neměl dostatek finančních prostředků, nemohl se věnovat studiu raketových motorů. Proto absolvoval US Naval Academy (Americká námořní akademie) v Annapolis v roce 1952 a školu pokusných pilotů v roce 1958 a stal se tak vojenským zkušebním pilotem US Navy. Nalétal přes 5000 hodin, z toho 3500 na proudových letadlech.

17. 9. 1962 se stal členem 2. týmu kosmonautů NASA. V prosinci 1965 se vydal poprvé do vesmíru jako pilot Gemini 7 a spolu s F. Bormanem dosáhl tehdy rekordního 14 denního letu, během něhož došlo k prvnímu těsnému setkání dvou lodí Gemini 7 a Gemini 6A na oběžné dráze. V listopadu 1966 byl velitelem lodi Gemini 12 s pilotem E. Aldrinem, jejíž let byl úspěšným zakončením celého programu. V prosinci 1968 se spolu s velitelem F. Bormanem a W. Andersem zúčastnil letu Apolla 8 - první výpravy k měsíci.

V dubnu 1970 byl velitelem Apolla 13, při kterém nemohlo dojít k plánovanému

přistání na povrchu Měsíce z nám již tak dobře známých důvodů (exploze kyslíkové nádrže). Ale díky obrovskému nasazení jak členů posádky tak i odborného personálu v řídicím středisku se podařilo posádce bezpečně vrátit na Zem.

V roce 1973 odešel v hodnosti kapitána z NASA i námořnictva, působil v soukromém sektoru a nyní žije v Texasu.

Stal se 22. pozemšťanem ve vesmíru. Při svých výpravách strávil v kosmu celkem 29^d 19^h 05^m 25^s a je jedním ze tří mužů (spolu se Cernanem, Youngem), kteří viděli odvrácenou stranu Měsíce dvakrát.

Kosm. loď	Funkce	Start	Přistání	Doba letu
Gemini 7	Pilot	4.12.65	18.12	330:35:31
Gemini 12	Velitel	11.11.66	15.11	94:34:31
Apollo 8	Pilot CM	21.12.68	27.12	147:00:42
Apollo 13	Velitel	11.4.70	17.4	142:54:41

Vladimír Remek

Narozen 26. 9. 1948 v Českých Budějovicích. Pochází z rodiny vojenského letce. Otec Slovák, matka Češka.

Po maturitě absolvoval letecké učiliště v Košicích a v roce 1970 se jako poručík stal stíhacím pilotem Zvolenského leteckého pluku (nalétáno přes 300 hodin na proudových letadlech). V letech 1972-76 studoval Vojenskou leteckou akademii J. A. Gagarina, v prosinci 1976 byl v hodnosti kapitána zařazen do přípravy 1. skupiny interkosmonautů.

Do vesmíru startoval 2. 3. 1978 s velitelem A. A. Gubarevem a téměř týden strávil na palubě stanice Saljut 6, kde realizoval tyto vědecké experimenty: EXTINKCE - vizuální pozorování hvězd pomocí speciálního filtru, OXYMETR - měření okysličování tkání,

CHLORELLA-1 - rozmnožování řas při kosmickém letu (poprvé populace řas v beztlížném stavu rostla), TEPELNÁ VÝMĚNA-2 - srovnání subjektivního pocitu tepla s objektivním měřením na povrchu těla, SUPOS-8 - kontrola psychického stavu, MORAVA - roztavení materiálu vzorku a pomalé chladnutí.

Po návratu byl povýšen do hodnosti majora a roku 1979 na podplukovníka. Působil jako vedoucí pracovník Vojenského výzkumného ústavu. V roce 1985 byl povýšen na plukovníka, absolvoval Vojenskou akademii GŠ SSSR a v roce 1986 opět krátce létal na strojích MIG-21,

než byl převelen na MNO (ministerstvo národní obrany). V letech 1990-1995 pracoval ve Vojenském muzeu letectví a kosmonautiky, avšak po přefazení do řadové funkce odešel 2. 6. 1995 z armády a nyní působí jako ředitel zastoupení ČZ Strakonice v Moskvě.

Je 87. pozemšťanem ve vesmíru, v němž strávil 7d 22h 16m 30s a po Sovětech a Američanech se stal příslušníkem třetího státu, který se zúčastnil kosmického letu.

Kosm. loď	Funkce	Start	Přistání	Doba letu
Sojuz 28	Kosmonaut	2.3.78	10.3.	190:16:30
Saljut 6	výzkumník			

Nová česká kometa byla objevena na Kletí

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 19

Jana Tichá

Naše astronomie se po téměř deseti letech opět zapsala do celosvětové statistiky kometárních objevů zásluhou jihočeské Observatoře Klet'. Nová kometa byla objevena v rámci dlouhodobého výzkumného programu Observatoře Klet' zaměřeného na výzkum planetek a komet včetně tzv. blízkozemních asteroidů.

Kometu objevil Miloš Tichý, astronom z observatoře na Kletí, 23. října 2000 při kontrole snímků pořízených pro upřesnění drah vybraných planetek. Na jejím pozorování se podíleli i další dva členové výzkumného týmu - Jana Tichá a Michal Kočer. Výpočty dráhy komety z Kletí a následně z centrály Mezinárodní astronomické unie na Harvardské observatoři v USA ukazují, že kometa oběhne kolem Slunce po velmi výstředné dráze jednou za 7,32 roku. Patří do Jupiterovy rodiny komet, v přísluní se přibližuje k dráze Marsu, v odsuní za dráhu

Jupiteru. 1. listopadu 2000 dostala kometa oficiální označení P/2000 U6 a po svém objeviteli jméno Tichý.

Je to první kometa objevená v nynější České republice a první kometa objevená u nás s pomocí moderní elektroniky - tzv. CCD detektoru. Jedná se o slabou kometu pozorovatelnou jen velkými profesionálními přístroji. Posledním předchozím objevem u nás byla před téměř deseti lety, na jaře 1991, kometa Mrkos, objevená taktéž na Kletí ještě s použitím klasické fotografické techniky.

Vzhledem k tomu, že mezi objevy komet v posledních letech jednoznačně převažují objevy amerického projektu LINEAR a družice SOHO, lze nový objev považovat za další výrazný úspěch české astronomie v mezinárodním měřítku.

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. ČAS je sdružením profesionálních a amatérských astronomů založeným roku 1917. Archiv tiskových prohlášení lze najít na internetu na adrese <http://www.astro.cz/cas/tisk.htm>. S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obraťte na Pavla Suchana na adrese Štefánikova hvězdárna, Petřín 205, 118 46 Praha 1, tel. 02/57320540, fax 02/57325390, e-mail: suchan@observatory.cz. Podrobnější informace k tématu tohoto tiskového prohlášení se dozvíte u autorky - tel. 038/63 52 044, e-mail jticha@klet.cz nebo u objevitele komety - tel. 0337/711 242, e-mail klet@klet.cz. Snímek a dráhu komety najdete na <http://www.hvezcb.cz>.

Místa astronomické vzdělanosti 1918 - 1945

Recenze zajímavé výstavy

Petr Chlumský

Každý fotograf nosí v hlavě téma, které ho něčím láká a magicky přitahuje. A tak celá řada fotografů vstává do noci aby s klidem zenových mistrů uvelebení pod magickou kupolí hvězdárny zachytily zrody a zániky dalekých světů.

A i když je tematikou astronomie Štěpán Ivan Kovář rovněž osloven, rozhodl se pojmut téma z poněkud odlišného úhlu pohledu - začal fotografovat hvězdárny, co by pomníky nadšených badatelů.

Ale naštěstí se Štěpán Ivan Kovář nespokojil s pouhým fotografováním. Pídlil se také po informacích, pátral v archivech a povídal si s pamětníky. A tak nevzniklo dílo hodné pouhého fotografického obdivu - ale ucelená práce, která zmapovala a v poslední chvíli zakonzervovala mizející fenomén doby minulé.

Vernisáž výstavy proběhla 4. 10. 2000 odpoledne v přednáškové síle Národního technického muzea. Výstavu zahajoval před publikem čítajícím přes 140 pozvaných návštěvníků milým úvodním slovem věhlasný astronom světového kalibru Jiří Grygar.

Po krátkém vyměňování zdvořilostí od celé řady dalších lidí (kteří se na celém projektu podíleli odborným dohledem či sponzorsky) již začala přednáška Štěpána Ivana Kováře,

kteřá mnohé účastníky překvapila svojí stopáží.

Takže zatímco většina sálu očekávala několik "upřimných vět od srdce" chopil se Štěpán ovladače od promítačky a započal svojí pečlivě připravenou přednášku. Přednáška byla poučná a dynamická - veselé historky z fotografování střídal odbornější pasáže - a tak šedesát minut uběhlo pozorným posluchačům jako voda.

Po přednášce a kratičkém občerstvení se návštěvníci rozprchlí obdivovat technicky brilantně zvládnuté zvětšeniny (50x60) adekvátně adjustované ve vestibulu NTM (výstavu bude možno shlédnout až do konce roku).

Po přednášce také většina osazenstva sálu využila možnosti zakoupiti si v ceně 95 Kč publikaci, kterou Štěpán Ivan Kovář při příležitosti výstavy také vydal. Jedná se o velice kvalitní dílo, které ač malé rozsahem, o to je větší obsahem. Na kvalitním papíře nabízí kromě záplavy textových informací též velmi kvalitní reprodukce autorových velkoformátových zvětšení.

Ing. Václav Hübner

(1922 - 2000)

Miloš Hübner, Vladimír Kocour

V neděli 25. června nás navždy opustil zakládající člen Astronomické společnosti v Hradci Králové Ing. Václav Hübner. Narodil se 18. dubna 1922 ve Vysokém Mýtě jako starší ze dvou sourozenců; jeho mladší bratr Miloš však zemřel tragicky ve věku 27 let. Otec Ing. Hübnera, rotmistr čsl. armády Václav Hübner zemřel v roce 1937 a tíha veškeré další výchovy spočívala na jeho matce Marii Hübnerové.

Tyto nelehké okolnosti vedly u Ing. Hübnera ke snaze o životní samostatnost. V roce 1941 absolvoval reálné gymnázium ve Vysokém Mýtě a v letech 1942 - 1945 pracoval v radiotechnické laboratoři firmy v německém Erlangenu. Po dobrodružném útěku z Německa koncem války a krátkém skrývání v Čechách nastupuje do firmy Telegrafia Pardubice, odtud do Chirany Sezemice a dlouhá léta pracuje v Tesle Pardubice jako samostatný konstruktér elektrotechnických zařízení - až do důchodového věku v roce 1982. Po dálkovém studiu získává v roce 1963 titul inženýr elektrotechniky.

Ing. Hübner se oženil v roce 1947 s Annou, rozenou Niebauerovou, se kterou vchoval a postavil do života své dvě děti: syna Miloše a dceru Lenku. Ing. Hübner s rodinou žil v letech 1949 - 1985 v Sezemcích u Pardubic, odkud se přestěhoval do rodinného domku po své matce ve Vysokém Mýtě.

Z mnoha zájmů Ing. Hübnera ho dva provázely po celý život: astronomie a skauting.

Astronomie byla jeho celoživotní láskou. Od mládí se věnoval stavbě astronomických přístrojů. Měl výborný přehled o jejich konstrukci, často z cizojazyčných zdrojů. Jeho vlastní výrobky jsou nápadité a originální. Ing. Hübner vystavoval podvrkrát na celostátní výstavě amatérských astronomických přístrojů Astroama a od prvního ročníku (1986) se účastnil Seminářů konstruktérů dalekohledů v Rokycanech. Byl dlouholetým členem Východočeské pobočky ČAS, v níž zastával funkce předsedy a místopředsedy. Také jako člen Astronomické společnosti v Hradci Králové poskytoval motivaci amatérům, kteří si chtěli postavit vlastní dalekohled, a pořádal přednášky na setkáních.

Od roku 1938 jezdil na skautské tábory: z prvního z nich na Želivce si přivezl přezdívkou Hvězdář, pod kterou byl známý širokému okruhu svých známých. Na činnosti skautingu se podílel ve všech (bohužel krátkých) obdobích jeho legality: před i po 2. světové válce;

v letech 1968 - 1970 v Pardubicích a po roce 1989 ve Vysokém Mýtě, kde vzniklo za jeho účasti skautské středisko "Lejsek". Předával dětem a mládeži své životní zkušenosti a lásku k přírodě.

Ing. Hübner byl člověk všestranného vzdělání a nezdoilného ducha, i když těžko nesl v posledních letech svoji sníženou pohyblivost a s tím omezení svých osobních styků.

Počet odborných sekcí ČAS roste

Karel Halíř

Bliží se konec kalendářního roku a nebudete to konec ledasjaký. Za několik týdnů se rozloučíme s 20. stoletím a jistě velkolepě Silvestrovskou nocí vkročíme do třetího tisíciletí. Jsem rád, že i Česká astronomická společnost bude moci do nového milénia vstoupit s optimizmem. Toto konstatování vychází z prostého faktu. Po několika letech kdy docházelo pouze k administrativnímu rušení či slučování složek se právě nyní, jak se zdá, situace obrací.

Do nového věku vstoupí velice nenápadná astronautická sekce, jejíž činnost je značně nárazová a pouze výjimečně zazáří svou spoluúčastí jako při nedávném setkání zájemců v prostorách Pražského planetária s astronauty Lovellem a Remkem. Ještě skrytější a ilegálnější činností navenek, byť velice různorodou a pestrou při detailním zsvěceném (a především informovaném) pohledu, vyvíjí kosmologická sekce. Na druhém pólu, mezi složkami s velice bohatou, různorodou a tradičně dobře propagovanou aktivitou, nalezneme především sekce B.R.N.O. pozorovatelů proměnných hvězd. Lze k nim však zařadit i sekci zákrytovou a astrometrickou a Společnost pro meziplanetární hmotu se statutem sekce. Mezi výše uvedenými extrémny lze ještě nalézt sluneční sekci, která se vyznačuje stabilním programem a ustálenou členskou základnou.

Nyní ale již k výše naznačeným dobrým zprávám - rozrůstajícímu se počtu odborných sekcí. Po téměř rok trvající činnosti přípravného výboru učinila právě před několika týdny poslední krok ke svému vzniku zcela nová sekce ČAS. Jedná se o skupinu jejíž zájem je natolik závažný a dotýká se skutečně každého kdo má s astronomií jen trochu něco společného, že její ustavení vzbudilo mezi členy společnos-

ti již v době přípravných prací zasloužený zájem. Česká astronomická společnost totiž bude do nového věku vstupovat se sekci pro temné nebe. Posledním počinem, který umožnil oficiální ustavení nové složky se staly volby výboru z nichž jako předseda vyšel kolega Jiří Kubánek. První materiál, který byl původně určen pouze členské základně, zpracovaný novým výborem obsahuje jak záměry a cíle nové sekce, ale i informace o jejím výchozím stavu a rámcovém programu. Proto bude vhodnější se seznámit přímo s ním:

Vize a úkoly Sekce pro temné nebe ČAS

Situace ohledně temného nebe u nás se globálně vzato neustále zhoršuje. Přibývají špatné lampy na ulicích, přibývají osvětlené billboardy u dálnic, přibývá venkovní noční osvětlení nejrůznějších budov. Do nebe svítící lampy v průmyslových zónách, do nebe svítící reflektory dálničních značek - to všechno je realita. Zanedlouho přibude osvětlený Ještěd, viditelný tak v noci do vzdálenosti 200 km. Ó, my, co plýtváme! A čeho ubylo? Ubylo temného nebe nad našimi hlavami. Pokud se chce, kdokoli z obyvatel této země podívat na slušnou tmavou oblohu, musí se vydat do nejzapadlejších končin naší vlasti. Ale ani tam to již není tak pěkné. A co se zlepšilo? Například 2 lampy před Štefánikovou hvězdárnou v Praze je v případě potřeby možné vypnout. Jak nicotná kapka v moři.

Jak vidíte, je před námi mnoho práce. Je zapotřebí informovat o této problematice nejširší veřejnost. Je potřeba přimět zákonodárce, úředníky a podnikatele, aby se do ovzduší vypouštělo méně světla. Není možné, aby kdokoli vypouštěl libovolně světlo do vzduchu, přestože si to třeba zaplatí. Takto nelze uvažovat. Lidstvo

svou spotřebou energie přispívá mimo jiné ke globálnímu oteplování.

Zopakujme si argumenty - proč temné nebe?:

- číkoliv nerušený pohled na noční oblohu
- úspora finančních prostředků
- bezpečný pohyb účastníků silničního provozu i chodců po chodnících
- světlem nerušený spánek lidí
- světlem nerušený noční život živočichů
- a další pozitivní ekologické důsledky

Stručně tedy nastíním vizi a úkoly naší sekce:

- 1) tiskové prohlášení + tisková konference
- 2) vydání propagačních resp. osvětových materiálů
- 3) přesvědčovat úředníky, zákonodárce a všechny zainteresované o tomto problému a jeho správném řešení
- 4) popularizace mezi širokou veřejností (souvisí s body 1,2, ale též další způsoby)

Tyto základní body jsou zpracovány obecněji, v dalších jednáních výboru a diskusích se členy budu hovořit konkrétněji.

K samotné sekci:

Sekce má v současnosti 25 členů a další se hlásí. Vzhledem k tomu, že většina členů sekce je připojena k internetu, viděl bych hlavní komunikaci jeho prostřednictvím. Podle mého názoru nemá smysl vydávat papírový zpravodaj, jelikož je to časově i finančně nákladné. Papírovým časopisem u nás je *Astropis*, kde jsem předsedou jeho vydavatele (v č. 2/2000 vyšel dvoustránkový příspěvek o naší sekci a problematice světlé oblohy), navíc předpokládám širokou mediální kampaň v jiných sdělovacích prostředcích. Co se týká informovanosti členů sekce o její činnosti, bude tedy vše probíhat na internetu. Jsem velice rád a musím poděkovat Jenikovi Hollanovi za zřízení e-konference pro členy, výbor i nečleny sekce. To znamená, že je možné velice snadno si sdělovat informace a

názory prostřednictvím e-pošty. Veškerá korespondence včetně dalších příspěvků bude také vyvěšena na webu. Tedy, kdo nemá internet doma, nebo v práci, může si vše přečíst i z internetové čajovny nebo kavárny. Pokud by snad i přesto byl někdo zatvrzelým odpůrcem internetu, necht' se ozve a podstatné informace mu budou zasílány listovní poštou.

Byl bych rád, kdyby jste vy, členové sekce, napsali o tom, jaká je situace ohledně temného nebe u vás, ve vašem bydlišti. Kdo by snad měl nějaké dokumentující fotografie, tím lépe.

V příštím roce bych rád uskutečnil seminář o temném nebi. Je přeci jen dobré, aby se členové sekce někdy osobně setkali. Seminář by ale byl určen i veřejnosti.

Ještě poznámku k názvu sekce. Sekce pro temné nebe je dobrý název. Vždy je lepší být pro něco, než proti něčemu. Z názvu tedy v podstatě vyplývá i smysl naší sekce, ovšem nebráním se dalším aktivitám, které nějak souvisejí s astro-ekologií. Až se povede úspěšně vyřešit náš úkol, můžeme sekci přejmenovat třeba na sekci pro čistší okolní kosmický prostor apod. Doufám, že tedy sekce pro temné nebe v dohledné době zanikne, doufám totiž, že se podaří splnit naše poslání. Může to být za 5 nebo za 10 let, ale pevně věřím, že za 50 let již lidstvo bude moudré natolik, aby nevypouštělo zbytečné světlo do vzduchu.

S přáním, aby i ve 21. století byly vidat na obloze hvězdy

Jiří Kubánek
předseda sekce pro temné nebe ČAS

Myslím, že sekce pro temné nebe je aktivitou, která osloví všechny aktivní astronomy, pozorovatele bez rozdílu oblastí o níž se zajímají. Temné nebe potřebujeme všichni. Pokud se chcete s představiteli skupiny kontaktovat či vás výše uvedené programové prohlášení přesvědčilo v tom,

že se chcete dokonce stát členy sekce je možné využít kontaktní adresu:

J. Kubánek, Sekce pro temné nebe, Štefánikova hvězdárna, Petřín 205, 118 46 Praha 1 nebo e-mail JKUB8353@milada.troja.mff.cuni.cz .

Aby dobrých zpráv nebylo málo mám k dispozici ještě další dvě. Z iniciativy kolegů ze Sezimova Ústí se již v létě letošního roku začalo nesměle hovořit o potřebě znovu obnovit činnost historické sekce a přístrojové a optické sekce. Možná, že si ještě vzpomenete jak dlouho se snažil Výkonný výbor tyto dvě skupiny v nedávné době udržet při životě a jak dlouho váhal s jejich zrušením. Bohužel nebylo tehdy možné jiné řešení. O to větší radostí je jejich znovuzrození a to navíc spontánní aktivitou členů společnosti, kterým tyto složky začaly chybět. Do čela přípravných výborů se postavili kolegové Tomáš Bezouška (historická sekce) a Milan Vavřík (přístrojová a optická sekce). 7. října se v Sezimově ústí sešly potenciální členové obou sekcí a připravili nástin jejich činností. Z tohoto materiálu jsou převzaty základní body plánovaných aktivit:

Historická sekce

- a) Shromažďování informací všemi dostupnými prostředky.
- b) Publikování získaných informací - zpravodajem a na www.
- c) Setkání členů sekce min. 1x ročně.
- d) Navázání spolupráce s institucemi.
- e) Vytvoření databáze českých astronomů, a to včetně fotografií, bibliografií apod.
- f) Postupné vydávání monografií o českých astronomech, u příležitosti kulatých výročí (formát A5, rozsah dle množství materiálů - 0,50 Kč/strana/kus).
- g) Snaha o vytvoření databáze (především starší) astronomické literatury v ČR - splnění tohoto bodu bude záviset na ochotě hvězdáren a na existenci data-

báze jejich knihoven v elektronické podobě.

- h) Zajištění zájezdů po astronomicky zajímavých místech Evropy.
- i) Mapování historie astronomických přístrojů a zajímavostí.

Přístrojová a optická sekce

- a) Shromažďování informací všemi dostupnými prostředky.
- b) Publikování získaných informací - zpravodajem a na www.
- c) Setkání členů sekce min. 1x ročně.
- d) Navázání spolupráce s institucemi.
- e) Vybudování knihovny zahraniční literatury včetně periodik.
- f) Vytipování problémů astronomických přístrojů, jejich formulace a zadání jako diplomových prací na VŠ.
- g) Zajištění návštěvy optických veletrhů pro členy sekce.
- h) Zajištění prezentace POSEC na optických veletrzích.
- i) Provádění hodnocení kvality dalekohledů.

Společně s výše uvedenými programy přítomní projednali i další postup vzniku složek jehož ukončením budou volby naplánované na duben roku 2001. Pokud máte zájem o bližší informace je možno přípravný výbor historické sekce kontaktovat na poštovní adrese HISEC, P.O.Box 48, 391 02 Sezimovo Ústí, telefonicky 0606 578648 či prostřednictvím e-mailu hisec@yo.cz. Na podobné adrese naleznete i výbor přístrojové sekce: POSEC, P.O.Box 48, 391 02 Sezimovo Ústí, telefonicky 0606 578648 či prostřednictvím e-mailu posec@yo.cz.

Jsem velmi rád, že jsem vás s koncem tisíciletí a současně i s rychle se blížícím koncem volebního období současného výkonného výboru ČAS mohl informovat i o radostnějších událostech než v předešlých obdobích a i rozšiřování se počtu sekcí naší společnosti vidím jako příznivý příslib do její budoucnosti.

Zápis z 14. zasedání VV ČAS

konaného 16. - 17. 5. 2000 v Modre ve Slovenské republice

Přítomni: Borovička, Halíř, Soumarová, Suchan, Šafář, Zejda, Omluven: Hájek

1/ Společné jednání České astronomické společnosti a Slovenské astronomické společnosti - 16. 5. proběhlo společné jednání předsednictva HV SAS a VV ČAS - viz zvláštní zápis, který bude dodatečně rozeslán. Po mnoha letech společných jednání konaných v České republice (Valašské Meziříčí) se letošní jednání uskutečnilo na pozvání slovenské strany na Slovensku.

2/ Osvědčení o pojmenování českých planetek

- pravidla stanovující vydávání osvědčení o pojmenování českých planetek podle připomínek Dr. Pravce upraví Zejda
- pravidla budou uveřejněna na www, zaslána do Ondřejova a na Kleť - Zejda
- Suchan osloví Vaštu, zda by se mohl trvale věnovat přípravě materiálů, které budou součástí vydávaných osvědčení
- návrh diplomu připraví Šafář, návrh poskytne k nahlédnutí členům VV a Dr. Pravcovi
- termín pro začátek udělování osvědčení: 1.7. 2000 (k tomuto datu všichni splní svoje úkoly)
- v nejbližší době bude třeba vydat

osvědčení o planetkách Ostrávia a Opávia a planetkách vážících se k Brnu

3/ Databáze institucí

- v okamžiku vzniku elektronické verze databáze se Halíř obrátí na firmy s nabídkou uveřejnění v databázi za poplatek
- ještě před vznikem databáze umístí Vašta na internet seznam institucí, které už zaslaly informace
- Halíř se bude nadále věnovat správě dat a jejich aktualizaci, Vašta se bude věnovat technické stránce
- u institucí, jež neodpověděly na dotazník, budou v databázi uvedeny jen základní informace - Halíř
- podklady od složek (dopisem) i zastřešující informace o ČAS - Halíř

4/ Státní dotace

- na účet ČAS přišla dotace v plné výši přidělené částky: 155 000,- Kč
- dotace složkám podle jejich požadavků rozešle ve spolupráci s hospodářem (rozdělení na hotovost a deponovanou částku na honoráře za přednášky) Suchan

Návrh na příští jednání VV ČAS: středa 14. 6. 2000 v 9.30 na Štefánikově hvězdárně v Praze. Členové VV ČAS potvrdí svoji účast.

Zapsala: Lenka Soumarová

Dárci

kteří přispěli na nový server astro.cz

Moravské přístroje, celý počítač**Luděk Vašta**, Praha 3000 Kč**Západočeská pobočka**, 2000 Kč**Lenka Šarounová**, Ondřejov 1000 Kč**Jaroslav Richter**, Chrudim 500 Kč**Michal Rottenborn**, Plzeň 500 Kč,**Jaroslav Jirušek**, Praha 200 Kč**Josef Šuráň**, Praha 100 Kč

Celkem se v darech sešlo 7 500 Kč. V této částce je proti seznamu obsažen ještě dar ve výši 200 Kč, jeho dárci si však výslovně nepřáli být jmenováni. Jelikož počítač darovala firma Moravské přístroje, budou za shromážděnou částku nakoupeny paměti do tohoto stroje.

Zápis z 15. zasedání VV ČAS

konaného 14. 6. 2000 na Štefánikově hvězdárně v Praze

Přítomni: Borovička, Hájek, Halíř, Soumarová, Suchan; na část Novotný, Šarounová, Tarant

Omluveni: Grygar, Šafář, Zejda

1. Databáze institucí**a/ ohlas na rozeslané dotazníky**

- bylo obesláno 60 institucí, odpovědělo jich 13

b/ další postup vytváření elektronické databáze

- Halíř se dohodl s Vaštou na formě zápisu

- Vašta má zpracovanou základní verzi

- institucím, které se neozvaly, budou zaslány známé informace k revizi

- Halíř osloví složky, aby dodaly informace o sobě

c/ příprava tištěné verze

- Vašta zpracovává databázi tak, aby se dala rovnou tisknout

2. Osvědčení o planetkách

a/ schválení pravidel vydávání s přihlednutím k došlým připomínkám VV souhlasil se zásadami pro vydávání osvědčení jak je připravil M. Zejda, předseda informuje ředitele Astronomického ústavu AV ČR a ředitelku Hvězdárny a planetária v Českých Budějovicích s pobočkou na Kleti o přijatých zásadách, vyžádá si jejich připomínky a navrhne konání schůzky k vyjasnění technických podrobností, za VV ČAS se zúčastní Borovička, Zejda, VV dále deleguje Vaštu

3. Seminář ve Žďáře

a/ informace o programu a došlých přihláškách

- zatím pouze 15 návratků, se členy VV je 20 přihlášených

- Halíř navrhuje spojit seminář se setkáním složek

- definitivní program bude zaslán na hvězdárny a do konce června přihlášeným zájemcům

- do 19. 6. zašle Soumar, Suchan,

Soumarová - iniciály přednášejících

- Hájek zjistí možnosti ubytování po stanoveném termínu a stravování malého počtu

b/ doprovodné akce

- v rámci semináře bude vyhlášena

Nušlova cena

4. Nušlova cena

- předseda ČAS jmenoval schvalovací komisi ve složení - Borovička, Hájek, Halíř

- diplom a plaketu v obalu připraví Hájek VV na doporučení komise jmenované předsedou ČAS schválil udělení ceny Fr. Nušla pro rok 2000 profesoru Mirkovi Plavcovi, předseda laureáta osloví a zeptá se, zda cenu přijímá

5. Kosmické rozhledy

a/ stanovení uzávěrky a obsahu čísla 3/00

- uzávěrka KR 3/00 byla stanovena na 15. 9.

- obsahem bude: zhodnocení akcí, korespondenční soutěž, Nušlova cena, zápisy z VV, odborný článek v souvislosti se seminářem THzH, návrh na založení nových sekcí; podněty zasílat Hájkovi

b/ postup přijímání odborných článků

- Borovička vyzve Prouzu k uveřejnění reakce na článek z minulého čísla

- napříště VV doporučuje recenzi odborných článků od v daném oboru méně známých autorů

- kvalitu článku mohou posoudit i odborné sekce

6. Informace o proběhlých a probíhajících akcích

a/ tisková konference, tiskové prohlášení

- úspěšně proběhla tisková konference 3.

5. na téma Domnělé riziko velké konstelace planet s podtématy Polární záře v noci ze 6. na 7. dubna, Astronomická soutěž pro mládež, představení nositelky Kvízovky ceny 2000; konference se

- zúčastnilo 38 médií, hlavním řečníkem byl ing. Pavel Přihoda, konferenci moderoval RNDr. Jiří Grygar
- bylo vydáno tiskové prohlášení č. 15: Velikonoční svátky a určení jejich data;
 - č. 16: Domnělé riziko velké konstelace planet
 - připravují se tisková prohlášení ke kometě Linear a k problematice pozorování na přesvětlené obloze
- b/ Žádost o grant www.astro.cz a členská sbírka*
- výsledek grantu bude znám po 5. 7.
 - stav sbírky k dnešnímu dni: Vašta 3000,-; Šarounová 1000,-; Rottenborn 500,-; Richter 500,-; Šuráň 100,-; Západočeská pobočka poskytne 2000,-
 - zprávu o stavu sbírky pošle Suchan na e-mailovou adresu konference přístupnou všem složkám ČAS
- c/ astronomická soutěž*
- bylo vybráno 14 nejlepších, kteří se zúčastní soustředění ve Vyškově
- d/ pamětní deska baronu Krausovi*
- na základě dodatku ke smlouvě byl zaslán druhý příspěvek ve výši 1000,- Kč
- e/ plenární schůze a udělení Kvízovy ceny*
- dne 18. 3. proběhla v planetáriu plenární schůze ČAS, hlavním bodem bylo předání Kvízovy ceny za rok 2000 Lence Šarounové a poté proběhla krátká diskuse o činnosti ČAS, na plenární schůzi navazovalo pracovní setkání uživatelů CCD techniky, které zorganizovala Sekce proměnných hvězd a MFF UK
- 7. Upřesnění rozpočtu**
- a/ dotace Astropisu*
- hlasování podle návrhu Halíře proběhne elektronicky
 - hlasování v době přepisu zápisu již proběhlo: VV jednomyslně schválil dotaci pro Astropis v roce 2000 ve výši 8000,- Kč. Dotace bude vyplácena podmíněně po vydání čísla, tedy po 2000,- Kč.
- b/ vymáhané faktury za prodej publikací*

- trvá, Suchan vyřeší do týdne
- c/ prodej trezoru*
- tržní cena trezoru je maximálně 5000,- Kč
- VV ČAS* pověřuje Suchana prodejem trezoru za cenu minimálně 5000,- Kč; při nabídce pod 5000,- Kč si vyžádá souhlas VV
- d/ rozvaha do konce roku*
- rozpočet se vyvíjí podle plánu a je předpoklad jeho vyrovnanosti do konce roku
- 8. Sekce**
- a/ Sekce pro temné nebe*
- Halíř u Hollana zjistí současnou situaci v sekci, kde mají proběhnout do konce června volby
- b/ Kosmologická sekce*
- v Kosmologické sekci proběhla revize, Tarant podal zprávu o proběhnuvší revizi (viz. příloha)
 - na části zasedání přítomný předseda Kosmologické sekce ing. Vladimír Novotný potvrdil, že volby výboru proběhnou do konce roku 2000
- c/ nové sekce*
- byla doručena písemná žádost o založení Historické sekce a Sekce optických přístrojů (bude zveřejněno v KR)
 - písemné vyjádření k žádostem napíše - Halíř
- 9. Vnitřní záležitosti**
- a/ opomenuté body z minulých jednání*
- budou probrány na příštím zasedání VV
- b/ stav plnění usnesení sjezdu*
- bude probrána na příštím zasedání VV
- c/ nový účet*
- založení nového účtu a vytvoření nových podpisových vzorů proběhne ve středu 21. 6. - Borovička, Halíř, Suchan, Soumarová
- d/ příspěvky EAS*
- trvá - Suchan
- e/ archiv ČAS*
- trvá
- f/ kontrola plnění závěrů ze schůzky s HV*

SAS

- zaslání KR a Astropisu HV SAS - Soumarová
- výměna tiskovin probíhá, nezapomínat na zaslání pozvánek na akce a na přípravu recipročních pobytů v roce 2001

10. Sjezd ČAS

- a/ předběžné místo a datum konání
- začátek března 2001, Praha

11. Různé

- byl podán inzerát do HR 2001
- je třeba připravit informace o ČAS v Astropisu: 3/00 - Východočeská pobočka
- Marková (uzávěrka je 31. 8.) a 4/00 - Zákrytová sekce (uzávěrka 15. 10.) - sdělí Suchan

Zapsala: Lenka Soumarová

Zápis z 16. zasedání VV ČAS

konaného 18. 11. 2000 na Štefánikově hvězdárně v Praze

Přítomni: Borovička, Hájek, Halíf, Marková, Soumarová, Suchan, Šafář, Zejda; na část Tichá, Tichý

Omluven: Grygar

1. Databáze institucí

- zasláný e-mail autorizovalo pouze 20 institucí, je připravena elektronická verze, vzhledem k počtu institucí není vhodná tisková verze
- tisková verze databáze se odkládá na rok 2001
- neautorizovaná pracovní verze bude umístěna na www
- informaci o chystané databázi na astro.cs podá Borovička
- bylo rozhodnuto o aktivním vyhledávání informací pro rozšíření databáze
- členové VV získají informace pro databázi z jednotlivých regionů - Halíf rozdělí Čechy, Zejda Moravu, sběr dat do konce roku 2000

2. Osvědčení o planetkách¹⁾

- a/ informace o proběhlé schůzce
- na schůzce byly dohodnuty a schváleny všechny podrobnosti, zbývá dořešit grafický návrh.
- VV schválil předložený grafický návrh s tím, že vzal na vědomí faktickou připomínku Ing. Tichého vycházející z pravidel pojmenovávání planetek komisí IAU. V Osvědčení bude formulace změněna na "...schválila pojmenování..."

VV doporučuje použít jednotný font, je třeba dopracovat podobu dalších dvou listů podle zápisu z červnové schůzky a vše představit na schůzce zástupců složek 2. 12. 2000

3. Kosmické rozhledy

- a/ stav čísla 3/2000
- do konce listopadu odejde členům
- Soumar - článek o Hájkovi (převzatý z CrP), poděkování firmě Moravské přístroje, seznam dárců na počítač astro.cz, dopracovaný článek L. Vašty o astro.cz, tisková prohlášení č. 19 a částečně č. 18
- b/ stanovení uzávěrky čísla 4/2000
- do 30. 11. 2000
- informace o sjezdu, vzpomínka na J. Šilhána

4. WWW.astro.cz

- a/ vlastnictví domény astro.cz
- vlastníkem je J. Chlachula
- oficiálním vlastníkem bude ČAS - převod zajistí Borovička, podklady dodá Suchan
- b/ darování počítače, použití sbírky
- firma Moravské přístroje darovala ČAS počítač, který bude sloužit jako server pro astro.cz, je umístěn na Technologické fakultě VUT Zlín
- oficiální předání proběhlo 4. 11. 2000 za účasti M. Zejdy, Zejda poděkoval a nabídl pomoc ČAS při řešení problému hvězdárny Zlín
- sbírka členů nebyla dosud použita, bylo

získáno 7500,- Kč

- finanční částka bude použita na rozšíření paměti

c/ pronájem místa pro počítač

- byla uzavřena smlouva s VUT Zlín, pronájem 1500,- Kč plus DPH, energie 3000,- Kč plus DPH, tedy celkem 4980,- Kč ročně; platnost smlouvy je od 1. 11. 2000

- Dr. Pravec nabízí ze svého grantu podíl na provozu astro.cz ve výši 2000,- Kč - zajistí Suchan

d/ data pro dynamické stránky

- terminologický slovník - Zejda dohodne s L. Hricem možnost vystavení terminologického slovníku na astro.cz

- databáze souřadnic - Suchan do týdne
- možnost pošty na astro.cz - podrobnosti zjistí Borovička

5. Informace o proběhlých akcích

a/ astronomická soutěž

- zúčastnilo se 525 dětí, 14 postoupilo do závěrečného soustředění

- 21. 10. proběhlo setkání úspěšných řešitelů astronomické soutěže v Ondřejově, v jehož rámci se uskutečnila

beseda s Dr. Grygarem

- Dr. Wolf nabízí do budoucna spolupráci - v lednu je třeba odeslat úlohy

- je třeba dát informace do tisku - podklady pro tiskové prohlášení pošle Suchanovi Hájek

VV schválil pokračování této soutěže v příštím roce

b/ seminář k výročí Tadeáše Hájka z Hájku 16. - 17. 9. 2000

- seminář úspěšně proběhl, poděkování patří především P. Hájkovi

c/ Nušlova cena

- byla vyhlášena v rámci semináře k výročí Tadeáše Hájka z Hájku, nositelem se stal Dr. Plavec, cena bude předána příležitostně až Dr. Plavec přijede na návštěvu ČR

d/ beseda s astronauty 28. 10. 2000

- beseda úspěšně proběhla, poděkování patří především Dr. Grygarovi

6. Chystané akce

a/ výstava o historických hvězdárnách

- dne 4. 11. 2000 proběhla vernisáž výstavy o historických hvězdárnách, za ČAS se zúčastnil Dr. Grygar

VV potvrdil výsledky elektronického hlasování a převzetí záštity nad touto výstavou

b/ sjezd ČAS

- Praha, 31. 3. a 1. 4. 2001

- klíč pro počet delegátů bude stanoven po e-mailu a bude sdělen na setkání se zástupci složek

- příprava začne na setkání se zástupci složek, které proběhne 2. 12. 2000 od 10:00 do 13:00 na ŠH, poté bude následovat zasedání VV, pozvánka bude uveřejněna v KR, e - mailem složky obešle Halíř

7. Finance, účetnictví, rozpočet

a/ vymáhané faktury za prodej publikací

- jedna pohledávka ještě trvá

b/ prodej trezoru

- trezor byl prodán za 7000,- Kč

vzhledem k tomu, že počítač na astro.cz byl darován, VV revokuje závěr z 13.

zasedání, kterým rozhodl rezervovat tuto částku na jeho koupi

c/ informace ze školení o účetnictví a dotacích (zúčastnili se Halíř, Suchan)

- přiznání k dani z příjmu vždy, když je zisk, darování počítače oznámit daňovému úřadu

- připravit podpisové vzory - Suchan

- doplnit smlouvy o cestovné - Suchan

- připravit smlouvy pro funkcionáře, aby bylo možno proplácet cestovné - Suchan

d/ probíhající revize dotace ČAS

- revize probíhá, uzavřena bude do konce roku

e/ žádost o dotaci na příští rok

- pravidla žádosti o dotaci ještě nebyla z RVS stanovena

f/ členské příspěvky na příští rok

VV schválil po dlouhé diskusi těsným rozdílem hlasů příspěvek na rok 2001 ve stejné výši jako letos, tedy 150 Kč, 90 Kč; kolektivní členové 1000 Kč s právem hlasovacím na sjezdu, 500 Kč bez tohoto práva

g/ stav financí, rozvaha do konce roku

- plánované aktivity současný stav financí do konce roku pokryje
- podanou žádost o dotaci Sekce pro temné nebe nelze v plné výši pokrýt - Suchan, Halíř zpracují rozpočet do konce roku a zjistí jakou částku je možné poskytnout

8. Sekce*a/ sekce pro temné nebe*

- v sekci proběhly volby: předseda - Kubánek, místopředseda - Hollan, hospodář - Libý

b/ historická a optická sekce

- informace o sekcích budou v KR 3/00 VV pověřuje Halíře, aby získal od obou sekcí seznam zakládajících členů a doporučí posunutí voleb z dubna 2001 na bližší termín, dále pozve zástupce přípravných výborů na setkání složek s VV

9. Vnitřní záležitosti*a/ materiály pro výstavu v Íránu*

- každá složka zašle podle vlastního

uvážení

b/ novinové zásilky a obálky

- pro KR není zájem o obálky z nabídky L. Vašty

- informace o nových pravidlech podávání novinových zásek zjistí - Soumarová
c/ souhrnný sborník k výročí T. Hájka z Hájku

- zasedání VV navštívil Dr. Folta z NTM a ze Společnosti pro dějiny věd a umění a seznámil VV se záměrem vydání sborníku k výročí T. H. z H.
 - do konce listopadu je třeba zjistit rozsah příspěvků od přednášejících na semináři k výročí Tadeáše Hájka z Hájku
 - nabízíme 50,- Kč za normostranu, rozsah 10 normostran - Soumar, Suchan, Hájek, do konce listopadu
 - další očekávané akce nabízené ke spolupráci - výročí Tycho Brahe, Kepler
- 10. Různé**
- vybírání příspěvků - složky musí dodat výši příspěvků na nový rok - Halíř
 - inventarizace - k 31. 12. musí být provedena inventarizace, 2 členové (Suchan +1)
 - došlou korespondenci vyřídí - Suchan

Příští zasedání VV se uskuteční po setkání se zástupci složek 2. 12. 2000 ve 13:00 na Štefánikově hvězdárně v Praze.

Zapsala: Lenka Soumarová

Trezor prodán

Trezor umístěný v sekretariátu České astronomické společnosti byl prodán za 7 000 Kč. Jeho tržní hodnota byla několikrát ověřena a cena plně odpovídá jeho stavu, kvalitám i velikosti a váze. Firma Dr. Heindel, která ho koupila, se zabývá opravami a prodejem trezorů. Náš trezor čeká celková rekonstrukce - chtějí mu opravit zámky, které už nefungovaly a celý ho obléct do nového fládrovaného kabátu. A pak samozřejmě prodat. Tedy sbohem a pozdravuj svého nového majitele!

Pavel Suchan

Výkonný výbor ČAS

RNDr. Jiří Borovička, CSc.

Astron. ústav AV ČR 251 65 Ondřejov

tel. 0204/620153

e-mail: borovic@asu.cas.cz

RNDr. Petr Hájek

Hvězdárna Vyškov,

P.O.BOX 43

682 01 Vyškov

tel. 0507/21668, 0603/527727

e-mail: phajek@sci.muni.cz

Karel Halíř

Lužická 901/III

337 01 Rokycany

tel. 0181/726617 (domů)

0181/722622 (práce)

e-mail: halir@oku-ro.cz

Pavel Suchan

Štefánikova hvězdárna

Petřín 205

118 46 Praha 1

tel. 02/57320540

e-mail: suchan@observatory.cz

RNDr. Miloslav Zejda

Hvězdárna a planetárium

M. Kopernika

Kraví hora 2

616 00 Brno

tel. a fax. 05/41321287

e-mail: zejda@sci.muni.cz

Ing. Jan Šafář

Hvězdárna a planetárium

M. Kopernika

Kraví hora 2

616 00 Brno

tel. a fax. 05/41321287

e-mail: safar@hvezdarna.cz

sekretář ČAS:

Mgr. Lenka Soumarová

Štefánikova hvězdárna

Petřín 205

118 46 Praha 1

tel. 02/57320540

e-mail: soumarova@post.cz

Pobočky ČAS

s kontaktními adresami

pobočka Praha

Ing. Marcel Grün, Planetárium,

Královská obora 233, 170 21 Praha 7

Vydává zpravodaj Corona Praagensis, pořádá přednášky 10krát ročně a organizuje exkurze po Praze i mimo ni, na které mají členové pobočky slevy.

Brněnská pobočka

Mgr. Miroslav Šulc, Velkopavlovická 19,

628 00 Brno

tel.: 05/ 44 21 47 43

Vydává členský věstník Časoprostor.

Západočeská pobočka

Michal Rottenborn, Klatovská tř. 129,
320 08 Plzeň

Pořádá přednášky a o prázdninách soustředění pro pozorovatele.

pobočka České Budějovice

František Vaclík,

Žižkovo nám. 15, 373 12 Borovany

Vydává zpravodaj Jihočas, pořádá přednášky.

pobočka Teplice

Zdeněk Tarant,

Frant. Malíka 988, 434 01 Most

Východočeská pobočka

Dr. Eva Marková, Hvězdárna Úpice,

U Lipek 160, 542 32 Úpice

Pořádá přednášky a letní astronomickou expedici zaměřenou na mládež, podílí se na pořádání seminářů.

pobočka Třebíč

Dr. Oldřich Martinů,

Fr. Hrubína 737, 674.01 Třebíč

Pořádá setkání členů, zajišťuje provoz hvězdárny.

Valašská astronomická společnost

František Martinek, Hvězdárna,

Vsetínská ulice, 757 01 Valašské Meziříčí

Je samostatně registrovanou společností, ale zároveň kolektivním členem ČAS. Pořádá přednášky, setkání členů, pozorovací akce.

SJEZD

ČESKÉ ASTRONOMICKÉ SPOLEČNOSTI

PRAHA

31. 3 - 1. 4. 2000

